ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської мови та методики її навчання

К В А Л І Ф І К А Ц І Й Н А Р О Б О Т А

на тему: Формування умінь англомовного говоріння в старшокласників з використанням методу дискусії.

Здобувача/здобувачки 2 курсу групи 2 МСОА
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта
Предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)
Спеціалізації 014.021 Англійська мова та зарубіжна література
Додаткової спеціалізації 014.022 Німецька мова та зарубіжна література
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька))

ПІБ здобувача Касянчук Вікторії Вікторівни

Використання чужих ідей, результатів і текстів мають посилання на відповідне джерело

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище здобувача)

Науковий керівник
ПІБ керівника Лісниченко Алла Павлівна,
кандидат педагогічних, канд. педагогічних наук, ст. викладач

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ 5
1.1. Сутність і структура англомовної комунікативної компетентності 5
1.2. Характеристика спілкування в міжкультурній дискусії 10
1.3. Психологічна характеристика старшокласників 16
Висновки до розділу 1 26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УМІНЬ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ ДИСКУСІЇ 29
2.1. Відбір матеріалу та організація пробного навчання 29
2.2. Комплекс вправ для навчання дискусії 34
2.3. Аналіз уроку з використанням розробленої підсистеми вправ 46
Висновки до розділу 2 57
ВИСНОВКИ 60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 65

ВСТУП

Актуальність. Сучасна система освіти орієнтована на підготовку учнів до активного спілкування у глобалізованому світі, де знання англійської мови стає невід'ємною складовою успішної кар'єри та особистого розвитку. Однією з ключових компетенцій, які необхідно розвивати в учнів старших класів, є вміння вести англомовне спілкування. Це включає не тільки володіння мовними знаннями, але й здатність ефективно використовувати ці знання у реальних комунікативних ситуаціях.

Метод дискусії є одним з найефективніших методів, що сприяють розвитку навичок англомовного говоріння. Дискусія дозволяє створити умови, максимально наближені до реальних, де учні можуть:

- обговорювати актуальні теми,
- висловлювати власні думки,
- слухати інших
- та аргументовано відстоювати свою позицію.

Завдяки цьому методу учні розвивають критичне мислення, вчаться будувати логічні аргументи та вдосконалюють свої мовні навички.

Методика використання дискусії у навчальному процесі включає кілька етапів:

- підготовка учнів до дискусії,
- активізація необхідної лексики та граматики,
- проведення самої дискусії
- та рефлексія за її результатами.

Кожен з цих етапів має своє значення і спрямований на досягнення конкретних освітніх цілей. Таким чином, використання методу дискусії в навчанні англомовного говоріння старшокласників є важливим засобом, що дозволяє не тільки покращити мовні навички учнів, але й підготувати їх до

реального життя, де вміння ефективно комунікувати англійською мовою стає все більш необхідним.

Дослідженням іншомовної компетенції займалися такі науковці, як Бацевич Ф. С., Бібік Н. М., Борзенко О., Владимирова В. І., Галкіна В. Д., Докторович М.О., Євдокімова-Лисогор Л. А. та інші.

Об'єкт дослідження – метод дискусії.

Предмет дослідження – особливості формування умінь англомовного говоріння.

Мета дослідження – визначити особливості формування умінь англомовного говоріння старшокласників з використанням методу дискусії та розробити комплекс вправ з використанням дискусії.

Завдання дослідження:

- визначити сутність і структуру англомовної комунікативної компетентності;
- охарактеризувати спілкування в міжкультурній дискусії;
- проаналізувати психологічну характеристику старшокласників;
- описати відбір матеріалу та організацію пробного навчання;
- створити комплекс вправ для навчання дискусії;
- проаналізувати урок з використанням розробленої підсистеми вправ.

Методи дослідження:

- метод теоретичного аналізу,
- метод синтезу,
- дидактичний метод,
- метод практичного аналізу,
- дедуктивний метод.

Практична значущість роботи полягає в тому, що роботу можуть використовувати студенти та ввчителі філологічних та педагогічних напрямків.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Сутність і структура англомовної комунікативної компетентності

Д. Хаймс і А. Холлідей були серед попередніх дослідників, які визначили комунікативну компетентність. Вони вважали, що комунікативна компетентність полягає в здатності до мовного спілкування у різних ситуаціях під час взаємодії з іншими учасниками, правильно використовуючи мовну систему, дотримуючись мовних норм та обираючи адекватну комунікативну поведінку.

Сучасні українські дослідники розуміють іншомовну комунікативну компетентність як:

- знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужої та власної мовленнєвої поведінки, яка відповідає цілям, сферам та ситуаціям спілкування. Це охоплює розуміння основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв’язку речень у тексті), а також вміння та навички аналізу текстів та самого процесу комунікації [2];
- знання мови на високому рівні практичного володіння як вербальними, так і невербальними засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні, залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [7].

Ю. Шмідт, ґрунтуючись на різних підходах до формулювання іншомовної комунікативної компетентності та її складових, відзначив, що будь-яка компетентність індивіда включає такі складові:

1) знання;
2) навички, уміння;
3) здатності;
4) професійно важливі якості;

5) досвід, який дозволяє оперативно вирішувати завдання та проблеми, що виникають у професійній діяльності [45].

Вчений також узагальнив:

1. іншомовну комунікативну компетентність слід розглядати з точки зору здатності та готовності особи, як суб'єкта діяльності, здійснювати ефективну іншомовну комунікацію з носіями мови;
2. ця здатність та готовність формуються на основі:

- засвоєних знань,
- навичок,
- умінь,
- здатностей,
- професійно важливих комунікативних якостей
- та досвіду використання іноземної мови у процесі комунікації, які утворюють її структуру [45].

Щодо визначення структури іншомовної комунікативної компетентності, дослідники виокремлюють наступні компоненти:

- Дискурсивна компетентність – це здатність об'єднувати окремі речення в зв'язне усне або письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби.
- Соціолінгвістична компетентність – це здатність розуміти і створювати словосполучення та речення з такою формою та значенням, які відповідають певному соціолінгвістичному контексту іншомовної комунікації.
- Стратегічна компетентність – це здатність ефективно брати участь у іншомовній комунікації, обираючи відповідну стратегію дискурсу та стратегію для підвищення ефективності комунікації.
- Лінгвістична компетентність – це здатність розуміти та створювати вивчені або аналогічні їм висловлювання, а також потенційна

здатність розуміти нові, невивчені висловлювання іншомовного середовища [44].

Іншомовна комунікативна компетентність розділяється на три рівні:

- лінгвістичний,
- мовний
- та професійний [1].

Лінгвістичний рівень, у свою чергу, включає три рівнозначно важливі компоненти:

- Лексичний – здатність володіти певним словниковим запасом і вміння використовувати мовні одиниці відповідно до контексту мови.
- Граматичний – розуміння граматичної структури мови і вміння використовувати граматичні правила у мовленні різного типу.
- Фонетичний – розуміння фонетичної структури і інтонації мовлення і вміння правильно вимовляти слова і речення [3].

Мовний рівень комунікативної компетентності складається з наступних елементів:

- Дискурсивний – вміння будувати логічно завершені висловлювання і адекватно сприймати мову співрозмовника.
- Стратегічний – здатність компенсувати відсутні знання в разі комунікативного недорозуміння [20].

Професійний рівень іншомовної комунікативної компетентності включає:

- Вміння використовувати іноземну мову в міждисциплінарному контексті.
- Вміння застосовувати навички володіння іноземною мовою в професійній діяльності [17].

Ця ієрархія рівнів визначається так, що лінгвістичний рівень є фундаментом для розвитку іншомовної комунікативної компетентності, мовний рівень вибудовується на базі лінгвістичного, а професійний рівень стає можливим після сформованості лінгвістичного та мовного рівнів [8].

Також у складі комунікативної компетенції розглядаються різні види компетенцій:

- Лінгвістична компетенція – це розуміння системи мови та здатність використовувати її для висловлення власних думок як усно, так і письмово.
- Соціолінгвістична компетенція – це розуміння того, як мова використовується для спілкування та здатність користуватися мовою для вираження своїх думок і розуміння думок інших людей.
- Дискурсивна компетенція – це здатність створювати зв'язні текстові повідомлення та ефективно виражати свої думки.
- Соціокультурна компетенція – це розуміння культурних особливостей та їх впливу на спілкування, а також здатність користуватися цим розумінням у комунікації.
- Соціальна компетенція – це здатність адаптуватися до різних комунікативних ситуацій та виражати свої думки відповідно до контексту.
- Стратегічна компетенція – це вміння користуватися різними стратегіями для ефективного спілкування та заповнення прогалин у знаннях мови.
- Предметна компетенція – це здатність розуміти та висловлюватися в певній сфері діяльності.
- Професійна компетенція – це знання та навички, необхідні для успішної професійної діяльності [15].

Кожен з цих видів компетенцій відіграє важливу роль у формуванні комунікативної компетенції та сприяє успішному спілкуванню.

Визначають три основні складові комунікативної компетенції:

- Лінгвістичний компонент – це знання системи мови та вміння користуватися її лексично-граматичними та фонетичними засобами для спілкування.
- Прагматичний компонент – включає знання, навички та вміння, які дозволяють розуміти та створювати висловлювання відповідно до конкретної комунікативної ситуації та мовного завдання.
- Соціолінгвістичний компонент – це знання, навички та вміння, які дозволяють ефективно спілкуватися з носіями мови відповідно до культурних особливостей їхнього лінгвосоціуму [36].

Отже, аналізуючи вітчизняну та зарубіжну літературу, можна зробити висновок про складність комунікативної компетенції в навчанні іноземним мовам та необхідність нових підходів до її вивчення. Багато вчених погоджуються, що в структурі іншомовної комунікативної компетенції ключові складові включають мовну, соціокультурну, соціолінгвістичну, прагматичну, стратегічну та професійну субкомпетенції.

Іншомовну комунікативну компетентність можна розглядати на різних рівнях – лінгвістичному, мовному та професійному, кожен з яких містить певні компоненти, такі як лексичний, граматичний і фонетичний на лінгвістичному рівні; дискурсивний і стратегічний на мовному рівні; та міждисциплінарне застосування мовних навичок на професійному рівні. Крім того, складовими комунікативної компетентності є лінгвістична, соціолінгвістична, дискурсивна, соціокультурна, соціальна, стратегічна, предметна та професійна компетенції, кожна з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної комунікації.

1.2. Характеристика спілкування в міжкультурній дискусії

Комунікація пронизує всі сфери суспільства, включаючи соціальні групи та окремих індивідуумів, що зумовлює постійне зміщення між ситуаціями прямого спілкування в практичному житті цих суб'єктів. Розуміння іншої людини, її мотивів, бажань, а також здатність до читання поведінки оточуючих виявляються життєво важливими факторами. Можливість взаєморозуміння, як вже відзначено, починається з того, що кожна людина повинна мати певні навички спілкування, стандартизовані схеми як між людьми, так і в соціокультурному середовищі, методи обміну інформацією і ін. Все це створює можливість комунікації і показує, що процес комунікації є надзвичайно складним, оскільки включає в себе причини, форми, види та результати комунікації [21].

Сучасна людина у своїх комунікаціях з навколишнім світом все частіше опиняється на межі культур, взаємодія з якими потребує від неї розуміння чужих культур, поваги до їхніх традицій, досягнення згоди у вирішенні життєво важливих проблем. У контексті цих вимог міжкультурна комунікативна компетенція:

- виступає як об'єктивна необхідність для виживання людини, оскільки забезпечує інформаційний зв'язок між культурами різних народів,
- дозволяє накопичувати і передавати їх соціокультурний досвід,
- організовує координацію спільної діяльності людей, трансляцію ідей, знань і цінностей [29].

Незважаючи на постійне розширення міжкультурних контактів, партнерам не завжди вдається досягти згоди щодо певних питань не лише через розбіжність їхніх позицій, а й через різні культурні традиції, звичаї, розбіжності в інтерпретації будь-яких подій.

Спілкування в міжкультурній дискусії має свої особливості і вимагає уважності, толерантності і відкритості від учасників. Ось деякі характеристики цього виду спілкування:

- Міжкультурна чутливість

Учасники повинні бути чутливими до культурних відмінностей та різниці в перспективах, цінностях і традиціях. Розуміння та повага до різних культур допомагають зберегти конструктивну атмосферу в дискусії. Міжкультурна чутливість включає в себе уважне сприйняття та розуміння культурних особливостей, які відрізняють одну групу людей від іншої. Учасники спілкування мають бути свідомі того, що різні культури можуть мати відмінні погляди, цінності та традиції, і це може вплинути на їхнє сприйняття світу. Розуміння та повага до цих різниць допомагають створити атмосферу взаєморозуміння та сприяють збереженню конструктивного характеру дискусії. Така чутливість дозволяє уникнути конфліктів і сприяє побудові відкритого та взаємоповаги спілкування між представниками різних культурних груп [32].

- Відкритість до іншомовних поглядів

Учасники повинні бути відкриті до розгляду інших точок зору, що відрізняються від їх власних. Це може вимагати гнучкості і готовності до змін у власних переконаннях. Відкритість до іншомовних поглядів передбачає готовність учасників розглядати та приймати інші точки зору, які відрізняються від їхніх власних. Це вимагає від них гнучкості та готовності до змін у власних переконаннях. Здатність поставити себе на місце іншої особи, сприйняти її думки та досвід, є важливою у взаєморозумінні та конструктивному спілкуванні. Відкритість до іншомовних поглядів розширює горизонти і дозволяє збагачуватися новими ідеями та перспективами [42].

- Ефективна комунікація

Учасники повинні намагатися висловлювати свої думки чітко і зрозуміло, уникати недорозумінь і непорозумінь, особливо через мовні і культурні бар'єри.

Ефективна комунікація передбачає, що учасники стараються висловлювати свої думки чітко і зрозуміло. Вони уникають недорозумінь і непорозумінь, особливо через мовні і культурні бар'єри. Це означає, що вони обирають адекватні мовні засоби та виразно передають свої ідеї, уникнення недорозумінь і дотримання культурних особливостей сприяють побудові довірчих відносин і підтриманню позитивної атмосфери в спілкуванні.

- Толерантність до різниці відмінностей

Спілкування в міжкультурній дискусії може призвести до виявлення значних різниць в уявленнях і поглядах. Учасники повинні бути толерантними до цих різниць і шукати спільні точки зору для конструктивного обговорення. Толерантність до різниці відмінностей у міжкультурній дискусії означає готовність учасників приймати та поважати різноманітність:

- уявлень,
- переконань
- і цінностей [43].

Вони повинні бути відкриті для того, щоб виявити ці відмінності і не сприймати їх як перешкоду, але як можливість взаємного збагачення. Це вимагає розвинутої здатності до емпатії і розуміння поглядів інших людей, а також готовності до толерантного спілкування навіть у випадках, коли відмінності можуть бути великими. Толерантність дозволяє створювати атмосферу взаєморозуміння і сприяє побудові діалогу, спрямованого на пошук спільних рішень та розв'язання проблем.

- Врахування контексту

Важливо враховувати культурний, історичний і соціальний контекст кожного учасника дискусії, оскільки це може вплинути на їхні погляди і думки. Врахування контексту в міжкультурній дискусії передбачає аналізування різноманітних факторів, які можуть вплинути на сприйняття та інтерпретацію

інформації учасниками. Це охоплює розуміння історичного тла, культурних особливостей, соціальних умов, а також інших контекстуальних аспектів [41].

Культурний контекст включає в себе усі аспекти культури, такі як мова, традиції, обряди, норми поведінки та інші аспекти, які визначають спосіб мислення і взаємодії учасників дискусії. Розуміння цих аспектів допомагає уникнути образливих або неприйнятних для іншої культури висловлювань і сприяє побудові більш продуктивного спілкування.

Історичний контекст враховує минулі події, традиції і досвід кожної культури, які вплинули на сучасний світогляд та погляди учасників дискусії. Розуміння історичного контексту допомагає уникнути конфліктів, пов'язаних з минулими подіями, і покращує загальне розуміння міжкультурних відмінностей [25].

Соціальний контекст враховує роль та статус кожного учасника в спілкуванні, а також суспільні норми і вимоги. Урахування соціального контексту дозволяє забезпечити адекватність інтеракції між учасниками та зберегти рівень взаємного поваги та співробітництва.

- Взаємне навчання

Спілкування в міжкультурній дискусії може бути відмінною нагодою для взаємного навчання і збагачення знань про інші культури, традиції і погляди. Взаємне навчання у міжкультурній дискусії є процесом, в якому учасники не лише обмінюються своїми знаннями і досвідом, але й вчаться від одне одного. Цей процес сприяє розширенню розуміння різноманітності культур, способів життя та соціальних поглядів [4].

- Обмін знаннями і досвідом

Учасники дискусії мають можливість поділитися своїм досвідом, знаннями та уявленнями про різні аспекти життя своїх культур. Цей обмін може стати корисним для того, щоб отримати нові погляди на питання або збагатити власні знання [10].

- Вивчення інших культур

Учасники мають можливість вивчити більше про культури інших людей, їхні традиції, звичаї, мови та інші аспекти. Це допомагає поглибити розуміння та повагу до різноманітності культурного світу.

- Розвиток емпатії

Взаємне навчання сприяє розвитку емпатії та розумінню поглядів і перспектив інших людей. Учасники можуть ліпше зрозуміти життєві обставини, в яких перебувають інші люди, і зрозуміти їхні мотивації та цінності [23].

- Побудова взаєморозуміння

Взаємне навчання сприяє побудові взаєморозуміння та співпраці між представниками різних культур. Це допомагає зменшити конфлікти та сприяє побудові позитивних взаємин [30].

Одним з найважливіших методів освітньої діяльності, який стимулює ініціативність учнів та розвиток їхнього рефлексивного мислення, є дискусія. Взаємодія під час навчальної дискусії базується на самостійній самоорганізації учасників, що включає звернення учнів один до одного та до викладача для глибшого і різностороннього обговорення проблеми. Спілкування під час дискусії заохочує учнів шукати різні способи вираження своєї думки, підвищуючи їхню відкритість до нової інформації та нових точок зору. Ці особистісно розвивальні результати дискусії безпосередньо реалізуються під час групового обговорення матеріалу [14].

Дискусія слугує своєрідним орієнтиром для подальшої самостійної роботи учнів. Вона не лише активізує пізнавальну самостійність учнів, але й дозволяє творчо застосовувати отримані знання. Взаємодія у навчальній дискусії базується на змістовно спрямованій самоорганізації учасників [27].

Ефективним методом розвитку самостійності є метод, що ґрунтується на автентичній оцінці – «навчальний портфель» (портфоліо). Рефлексивна самооцінка вважається одним із найважливіших показників навчальної компетентності й автономності студента в освітній діяльності.

Учень самостійно або за завданням викладача обирає певні види діяльності, виконані ним під час занять або поза аудиторією:

- проекти,
- групові проекти,
- реферати,
- доповіді,
- контрольні роботи,
- тести тощо [31].

До «портфелю» можуть включатися:

- щоденники спостережень,
- анкети,
- їхні результати,
- графіки,
- діаграми,
- схеми,
- таблиці,
- а також аудіо- та відеоматеріали [34].

Обов’язковим елементом «портфелю» є коментарі учня, в яких він пояснює причину вибору конкретної роботи, оцінює свої успішні та неуспішні результати, висловлює згоду або незгоду з оцінкою викладача і уточнює, які висновки він зробив за результатами цієї роботи.

В цілому, міжкультурна дискусія вимагає від учасників гнучкості, толерантності і готовності до взаєморозуміння, що дозволяє створити плідну обстановку для обміну ідеями та розуміння різноманітності культурного світу [34].

У сучасному світі людина все частіше стикається з необхідністю взаємодії з різними культурами. Це вимагає від неї розуміння та поваги до чужих культур, а також уміння досягати згоди у вирішенні важливих питань. Міжкультурна комунікативна компетенція є об'єктивною необхідністю для

сучасної людини, оскільки вона забезпечує інформаційний обмін між культурами, дозволяє накопичувати і передавати соціокультурний досвід, а також сприяє координації спільної діяльності, трансляції ідей, знань і цінностей.

Однак, навіть при постійному розширенні міжкультурних контактів, досягти згоди не завжди вдається через розбіжності у позиціях і культурних традиціях, звичаях та інтерпретації подій. Міжкультурна комунікація має свої особливості, які включають міжкультурну чутливість, відкритість до іншомовних поглядів, ефективну комунікацію, толерантність до відмінностей, врахування контексту та взаємне навчання.

1.3. Психологічна характеристика старшокласників

Учні старших класів – це підлітки, які перебувають на одному з найважливіших етапів свого життя. Підлітковий вік є нестабільним, вразливим і складним періодом, що значною мірою залежить від зовнішніх обставин.

За твердженням науковців, після дитинства саме підлітковий вік характеризується найбільш фундаментальними та швидкими змінами. Однією з особливостей підліткової кризи, спільної для всіх історичних епох, культур і етносів, є біологічне дозрівання, яке супроводжується інтенсивним фізичним розвитком та статевим дозріванням [5].

Центральним новоутворенням підліткового віку є новий рівень самосвідомості – Я-концепція, – система уявлень людини про саму себе, яка включає:

- усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних, характерологічних, соціальних та інших властивостей;
- самооцінку;
- суб'єктивне сприйняття зовнішніх чинників, що впливають на власну особистість [22].

Старші школярі відзначаються такими характеристиками:

1. Головною діяльністю для цього періоду стає суспільно корисна діяльність.
2. Виникає прагнення до дорослості й самостійності, критичне ставлення до оточуючих, самовизначення, а також здатність підпорядковувати свої інтереси нормам колективного життя.
3. Їхня діяльність (навчальна, організаційна, трудова, пізнавальна) орієнтована на систему ставлень інших до неї.

Основні завдання підліткового віку включають:

1. Досягнення автономії та емоційної незалежності від батьків, усвідомлення себе як окремої особистості, відмінної від внутрішніх образів батьків, вирішення, за словами З. Фрейда, «великого» завдання відходу від батьків.
2. Формування ідентичності, що передбачає відкриття свого призначення, усвідомлення себе, здійснення виборів у різних сферах життя, що забезпечують цілісність особистості.
3. Усвідомлення тимчасової протяжності власного «Я», включаючи дитяче минуле і проекцію себе в майбутнє, забезпечуючи таким чином безперервність особистої ідентичності [40].

Основні психологічні потреби підлітків включають прагнення до спілкування з однолітками, прагнення до самостійності та незалежності, емансипацію від дорослих, а також визнання своїх прав з боку інших людей. Провідною діяльністю є комунікація. Головною потребою цього періоду є знайти своє місце в суспільстві та бути значущим, що реалізується через спілкування з однолітками.

У підлітковому віці самооцінка дітей здебільшого стосується їхніх основних моральних якостей, таких як:

- доброта,
- честь,
- справедливість тощо.

Їх самооцінка є нестійкою та не завжди адекватною [6].

Самооцінка підлітка є суперечливою: з одного боку, підліток одночасно сприймає себе як дорослого і як маленьку дитину, з іншого боку, спостерігається поєднання конкретної ситуативної і загальної самооцінки, коли кожна позитивна або негативна оцінка миттєво набуває глобального характеру. Наприкінці підліткового віку відбувається зміна самооцінки: поступово вона, спочатку запозичена у дорослих, трансформується в самооцінку, яка виникає через прагнення до:

- самовираження,
- самоствердження,
- самореалізації,
- самовиховання [13].

У підлітковому віці основними видами діяльності є міжособистісне спілкування з дорослими та однолітками, суспільно корисна праця і навчання, що позитивно впливає на розвиток психіки та особистості загалом. Це здійснюється через взаємодію з дорослими та ровесниками, причому їхня роль у формуванні особистості різниться [39]. Спілкуючись з дорослими, підліток засвоює суспільно значущі критерії оцінки, цілі та мотиви поведінки, способи аналізу навколишньої дійсності і методи дій. Взаємодія з ровесниками, навпаки, слугує випробуванням себе у сфері особистісних і моральних питань.

У спілкуванні з дорослими підліток завжди перебуває у підлеглій позиції, що не дозволяє йому повністю засвоїти та випробувати всі морально-етичні норми. Лише у відносинах з однолітками він почувається рівноправним, виконуючи ролі організатора та виконавця, приятеля і суперника, друга, який зберігає таємниці і довіряє свої секрети іншим [26].

Підлітки прагнуть відстояти свою самостійність і незалежність від дорослих, з іншого – чекають від них захисту, підтримки і допомоги. Справа в тому, що для підлітків важлива не стільки сама по собі можливість самостійно розпоряджатися собою, скільки визнання дорослими даної можливості, рівних з дорослими прав.

- Прагнення до самопізнання.

Підліток прагне розібратися в собі, більше про себе дізнатися, зрозуміти себе. В ході самопізнання величезне значення має розвиток рефлексії – здатності до аналізу власних думок, почуттів, станів, вчинків [9].

- Пошук ідеалів, прагнення бути схожим на свій ідеал.

Підлітки шукають приклад, зразок особистості, стилю поведінки. Зразки для наслідування знаходять різні:

- актори,
- музиканти,
- бізнесмени,
- спортсмени,
- родичі або знайомі, які є для них авторитетом,
- лідери підліткових угруповань[16].

- Перехід від орієнтації на оцінку оточення до орієнтації на самооцінку.

Спочатку підліток дивиться на себе як ніби ззовні, зіставляє себе з іншими (дорослими і однолітками). Так формуються власні критерії оцінки себе і оточення. Поступово він починає оцінювати себе, орієнтуючись на свій ідеальний «я» -образ, тобто на те, яким він хоче і повинен бути.

- Підвищена чутливість до оцінок оточення, вразливість.

У багатьох підлітків виникають комплекси неповноцінності з приводу їх зовнішності, манери поведінки через те, що вони не відповідають тим вимогам, які самі до себе висувають. Тому думка близьких на тлі таких переживань може бути сприйнята вкрай болісно. Наприклад, необережно сказане слово може закріпити комплекс неповноцінності [11].

Іноді підлітки приховують свої переживання з приводу зауважень дорослих або через незадоволеності собою. Втім, зазвичай це лише захисна маска, за якою можуть бути приховані емоції і страждання. Тому дорослим варто бути обережними з жартами на адресу підлітків.

- Відчуження від дорослих

Підлітки прагнуть до автономії від дорослих, і цей процес активізується з 12-13 років. Їхня мета – довести свою дорослість і здатність до самостійності, бажаючи, щоб їх «залишили в спокої». Вони також цінують власну територію та простір, у який ніхто не повинен втручатися. Це включає їх внутрішній світ, кімнату, речі тощо, що є проявом прагнення до незалежності [18].

Емоційне відчуження часто спостерігається в сім'ях, де батьки продовжують поводитися з підлітками як з маленькими дітьми, застосовуючи тиск і надмірно цікавлячись їх особистими справами всупереч їх бажанням. Інтенсивний розвиток і криза підліткового віку спричиняють появу нових психологічних утворень, центральним з яких є самосвідомість. Іншим важливим утворенням є відчуття дорослості, що проявляється не як наслідування, а як прагнення зайняти місце дорослого у системі реальних стосунків. Дорослість підлітків є суб'єктивною і виявляється у емансипації від батьків, новому ставленні до навчання, романтичних стосунках з однолітками протилежної статі, зовнішньому вигляді та манері одягатися.

Старшокласники поєднують риси підлітків і ознаки юнацького віку. У них поєднується ще не втрачена дитячість з проявами дорослості. Вони вже формують певні принципи поведінки, образ власного «Я», свої ціннісні орієнтації. Яскраво виражається диференціація інтересів, і ставлення до навчальних дисциплін стає більш вибірковим [19].

Оскільки в учнів з особливою силою проявляється прагнення до самоствердження, самовираження, до можливості відстоювати свої погляди та переконання, то саме комунікативна спрямованість навчання іноземної мови та створення сприятливого психологічного клімату для спілкування є тими факторами, які на цьому ступені мають особливу значущість. У зв'язку з цим дуже важливо відбирати для уроків такий матеріал, що:

- носить проблемний характер,
- стимулює обмін думками,
- спонукає до роздумів [12].

Згідно з психологами, старшокласники в основному використовують довільне запам'ятовування, яке стає ефективним, якщо вони розуміють, для чого потрібно запам'ятовувати певний матеріал. Запам'ятовуванню сприяє розуміння особливостей матеріалу, його співвіднесення та групування за смислом, особливо коли воно базується на інтенсивній когнітивній активності. Це досягається завдяки проблемній організації всієї пізнавально-комунікативної діяльності школярів [37].

У старшокласників спостерігається вищий рівень розвитку комунікативних навичок: вони краще володіють граматичними та синтаксичними аспектами мовлення, виявляють зв'язність, логічність та послідовність у висловлюваннях. Вони здатні аналізувати текст, робити висновки та прогнози, що є важливими в процесі навчання іноземних мов [35].

Тому під час вивчення іноземної мови старшокласники читають тексти різного стилю, виокремлюють основну думку або ідею автора, розрізняють основну та додаткову інформацію, розуміють зв'язок між подіями та фактами, прогнозують подальший розвиток сюжету, узагальнюють інформацію та роблять висновки з урахуванням комунікативних цілей. Їхній словниковий запас розширюється завдяки контексту, аналогіям, поясненням тощо.

Також вони:

- читають (з повним розумінням) тексти, побудовані на знайомому мовному матеріалі,
- осмислюють причинно-наслідкові взаємозв'язки подій,
- зіставляють факти,
- узагальнюють і критично оцінюють вірогідність
- і переконливість отриманої інформації в контексті конкретного комунікативного завдання.

Учні старших класів переглядають текст чи серію текстів з метою пошуку необхідної інформації та оцінюють її важливість для виконання певного завдання [38].

У ранній юності відбувається прогресивний розвиток теоретичного мислення (старшокласники виявляють логічне мислення, здатність займатися теоретичними міркуваннями та самоаналізом). Їх інтелект формується як цілісна структура.

У цьому віковому періоді починає:

- окреслюватися індивідуальний стиль інтелектуальної діяльності (пізнавальний і когнітивний стилі),
- формується ментальний досвід,
- виробляються індивідуальні варіанти способів сприймання,
- запам'ятовування і мислення, які визначають шляхи набуття,
- накопичення, перероблення та використання інформації.

Водночас багато представників цього віку схильні переоцінювати рівень своїх знань і розумових здібностей [9].

Розвиток сприймання в період ранньої юності виявляться передусім у довільних його формах, в перцептивних діях, актах планомірного спостереження за певними об'єктами. Сприймання стає складним інтелектуальним процесом, опосередкованим попереднім досвідом, наявними знаннями та інтелектуальним потенціалом.

Розвиток уваги в цьому віці дуже суперечливий. Зростає обсяг уваги, здатність довго зберігати її інтенсивність та переключати з одного об'єкта на інший, зростає і вибірковість уваги та її залежність від спрямованості інтересів, що зумовлює характерну для юнаків неспроможність сконцентруватися на чомусь одному, майже постійну розсіяність уваги.

У ряді досліджень показано, що розвиток довільності уваги, її стійкості та зосередженості в юнацькому віці передусім пов'язаний з формуванням логічного мислення, освоєнням узагальнених способів мислення [6].

Удосконалюється спроможність переключати увагу у зв'язку з переходами від одних навчальних і практичних завдань до інших, а також через необхідність підпорядковувати близькі цілі віддаленим. Розвивається також

здатність розподіляти увагу, що робить можливим одночасне виконання різних дій.

У навчальній і практичній діяльності зростає роль після довільної уваги. Це спостерігається за умов, коли діяльність мотивується спеціальними інтересами. Відповідно і тривалість після довільної уваги зумовлена стійкістю останніх.

Основна тенденція в розвитку пам'яті на цьому етапі полягає у подальшому зростанні та зміцненні її довільності. Зокрема, довільне запам'ятовування стає значно продуктивнішим за мимовільне, окреслюється спеціалізація пам'яті, зумовлена провідними інтересами. Удосконалюються способи запам'ятовування за рахунок свідомого використання раціональних прийомів [38]. Помітно зростає продуктивність пам'яті на абстрактний матеріал.

При дотриманні ряду умов успішніше відбувається логічне запам'ятовування:

- виділення найважливішого і найсуттєвішого в матеріалі,
- усвідомлення мети запам'ятовування,
- осмислення значення і логічного смислу матеріалу, критичної оцінки його змісту,
- розділення матеріалу на структурні одиниці з виділенням у кожній опорних пунктів,
- змістовного групування матеріалу.

Від організації мовленнєвої діяльності залежить також продуктивність мимовільної пам'яті, причому її роль не зменшується, а виникають специфічні умови, за яких вона успішно реалізується. Мимовільно запам'ятовується передусім те, що пов'язане з інтересами, потребами і планами на майбутнє, що викликає сильний емоційний відгук [16].

В інтенсивному інтелектуальному дозріванні, характерному для ранньої юності, провідна роль належить розвитку мислення. Це зумовлено тим, що

навчальна робота в старших класах створює сприятливі умови для переходу до більш високих рівнів абстагуючого та узагальнюючого мислення [19].

Учні цього віку більш усвідомлено і міцно оволодівають логічними операціями. Розрізнені знання перетворюються в систему знань, яка основою формування наукового світогляду, зокрема, переконань. Актуальною стає проблема в науковому обґрунтуванні, пошуку теоретичних пояснень явищ дійсності, логічному доказі.

Завдяки цьому процес міркування стає економнішим і продуктивнішим, формується система взаємопов'язаних, узагальнених і образних операцій. Мислення стає дедуктивно-гепотетичним завдяки перетворенню конкретних мислительних операцій на формальні, які включаються в єдину, цілісну систему.

Поява формального мислення означає узагальнення їх як суб'єктів пізнання, новий підхід до розв'язання задач, який полягає у спрямованості на організацію фактів, на виділення і контроль змінних величин, формування гіпотез та їх логічне обґрунтування й доведення [35].

Потрібно наголосити, що інтелектуальний розвиток у період ранньої юності полягає не так у нагромадженні нових вмінь та перетвореннях окремих властивостей інтелекту, як у формуванні індивідуального стилю розумової діяльності, тобто стійкої сукупності індивідуальних варіацій у способах сприймання, запам'ятовування і мислення, за якими стоять різні шляхи набування, нагромадження, переробки та використання інформації.

Стиль мислення в цьому віці залежить також від типу нервової системи, при цьому одні її можливості можуть компенсуватися іншими [40].

З розвитком абстрактного і узагальненого мислення відбувається посилення рівня мовлення. Його зміст та структура стають більш складними, активний і пасивний словник розширюються, а мовні засоби для усного і письмового висловлення думок удосконалюються. Виникають навички точного висловлювання абстрактних думок та вміння використовувати усне мовлення для спілкування.

Також спостерігаються зміни в динаміці та структурі внутрішнього мовлення. Відбувається перехід від розгорнутого до скороченого внутрішнього мовлення, яке стає основною формою мисленнєвих дій.

Якщо для дітей характерним є спрямування уваги на зовнішній світ, куди вони проектують свою уяву, то у ранній юності відбувається відкриття власного внутрішнього світу. Цей період супроводжується розвитком здатності глибше занурюватися в себе, у світ власних переживань і психічних станів. Значне місце у психічному житті в цьому віці посідають ситуації спілкування засобами рідної мови та мови, що вивчається, які стають особливо конкретними і дієвими та вимагають від учнів активне володіння мовним матеріалом.

Порівняно з підлітковим віком більш критичним стає ставлення до витворів своєї уяви, посилюється самоконтроль за її роботою.

Досконалішою стає репродуктивна уява, що знаходить своє відображення в різноманітних видах творчої діяльності (наукової, художньої, технічної) [22].

Таким чином, у юнацькому віці домінують прагнення до змін видів діяльності на фоні зростаючого потенціалу розумових здібностей. Старшокласник розвиває здатність оволодівати високим рівнем теоретичного мислення. Слід прийняти до уваги, що теоретичне мислення в даному віці тісно пов'язане з конкретними розумовими операціями. Інтелектуальна активність може мати не лише зовнішню, але й внутрішню форму. Престижність бути успішними мотивує діяльність учнів на уроках іноземної мови в процесі вивчення та засвоєння мовного матеріалу. Бажання передати внутрішню форму інтелектуальної активності через зовнішню стимулює розумову діяльність учнів і спрямовує її на засвоєння функціональних особливостей зразків мовлення з метою вираження спрямованості думок у часі та просторі.

Висновки до розділу 1

Отже, аналізуючи вітчизняну та зарубіжну літературу, можна зробити висновок про складність комунікативної компетенції в навчанні іноземним мовам та необхідність нових підходів до її вивчення. Багато вчених погоджуються, що в структурі іншомовної комунікативної компетенції ключові складові включають мовну, соціокультурну, соціолінгвістичну, прагматичну, стратегічну та професійну субкомпетенції.

Визначають три основні складові комунікативної компетенції: лінгвістичний компонент – це знання системи мови та вміння користуватися її лексично-граматичними та фонетичними засобами для спілкування; прагматичний компонент – включає знання, навички та вміння, які дозволяють розуміти та створювати висловлювання відповідно до конкретної комунікативної ситуації та мовного завдання; соціолінгвістичний компонент – це знання, навички та вміння, які дозволяють ефективно спілкуватися з носіями мови відповідно до культурних особливостей їхнього лінгвосоціуму.

Іншомовну комунікативну компетентність можна розглядати на різних рівнях – лінгвістичному, мовному та професійному, кожен з яких містить певні компоненти, такі як лексичний, граматичний і фонетичний на лінгвістичному рівні; дискурсивний і стратегічний на мовному рівні; та міждисциплінарне застосування мовних навичок на професійному рівні. Крім того, складовими комунікативної компетентності є лінгвістична, соціолінгвістична, дискурсивна, соціокультурна, соціальна, стратегічна, предметна та професійна компетенції, кожна з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної комунікації.

В цілому, міжкультурна дискусія вимагає від учасників гнучкості, толерантності і готовності до взаєморозуміння, що дозволяє створити плідну обстановку для обміну ідеями та розуміння різноманітності культурного світу.

У сучасному світі людина все частіше стикається з необхідністю взаємодії з різними культурами. Це вимагає від неї розуміння та поваги до чужих культур, а також уміння досягати згоди у вирішенні важливих питань.

Міжкультурна комунікативна компетенція є об'єктивною необхідністю для сучасної людини, оскільки вона забезпечує інформаційний обмін між культурами, дозволяє накопичувати і передавати соціокультурний досвід, а також сприяє координації спільної діяльності, трансляції ідей, знань і цінностей.

Однак, навіть при постійному розширенні міжкультурних контактів, досягти згоди не завжди вдається через розбіжності у позиціях і культурних традиціях, звичаях та інтерпретації подій. Міжкультурна комунікація має свої особливості, які включають міжкультурну чутливість, відкритість до іншомовних поглядів, ефективну комунікацію, толерантність до відмінностей, врахування контексту та взаємне навчання.

Таким чином, у юнацькому віці домінують прагнення до змін видів діяльності на фоні зростаючого потенціалу розумових здібностей. Старшокласник розвиває здатність оволодівати високим рівнем теоретичного мислення. Слід прийняти до уваги, що теоретичне мислення в даному віці тісно пов'язане з конкретними розумовими операціями. Інтелектуальна активність може мати не лише зовнішню, але й внутрішню форму. Престижність бути успішними мотивує діяльність учнів на уроках іноземної мови в процесі вивчення та засвоєння мовного матеріалу. Бажання передати внутрішню форму інтелектуальної активності через зовнішню стимулює розумову діяльність учнів і спрямовує її на засвоєння функціональних особливостей зразків мовлення з метою вираження спрямованості думок у часі та просторі.

Бурхливий розвиток та криза підліткового віку зумовлюють появу психологічних новоутворень, центральним з яких є самосвідомість. Іншим новоутворенням є відчуття дорослості. Це проявляється не у вигляді наслідування (як було в дошкільному та молодшому шкільному дитинстві), а в приналежності до світу дорослих – постійному намаганні зайняти місце дорослого в системі реальних стосунків між людьми. Звичайно дорослість підлітків є суб'єктивною, проявляється вона в емансипації від батьків, новому

ставленні до навчання, у романтичних стосунках з однолітками іншої статі, у зовнішньому вигляді й манері одягатися.

Старшокласник поєднує в собі риси підлітка та ознаки юнацького віку. В ньому діалектично об'єднується ще не втрачена дитячість з проявами дорослості. У старшокласника вже складаються певні принципи поведінки, формується образ власного «Я», свої ціннісні орієнтації. Чітко проявляється диференціація інтересів. Ставлення до дисциплін стає більш вибірковим.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УМІНЬ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ ДИСКУСІЇ

2.1. 2.1. Відбір матеріалу та організація пробного навчання

Дискусія є важливим засобом пізнавальної діяльності учнів у навчальному процесі, оскільки сприяє розвитку критичного мислення, дозволяє визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку та поглиблює знання з обговорюваної проблеми, що повністю відповідає завданням сучасної школи.

Дискусія – це публічне обговорення спірного питання. У навчальному процесі вона є однією з форм мовленнєвої взаємодії учнів на уроках англійської мови, оскільки максимально наближає мовні дії до реальних умов комунікації, порівняно з багатьма іншими видами та формами роботи при вивченні іноземної мови.

Для проведення дискусії учень і вчитель повинні бути добре підготовлені, тому такі заходи зазвичай проводяться в кінці вивчення теми, коли засвоєний лексико-граматичний матеріал. Тема дискусії має бути цікавою та особистісно значущою для учнів, щоб спонукати їх до висловлення своєї точки зору. Завданням дискусії є не лише формулювання власних думок, але й порівняння їх з позиціями інших учасників, що зрештою веде до формування спільного висновку.

Формування умінь англомовного говоріння старшокласників з використанням методу дискусії вимагає ретельного відбору та організації матеріалу, щоб забезпечити ефективність навчального процесу.

Ось ключові етапи і аспекти цього процесу:

Відбір матеріалу:

Актуальність і цікавість теми

Необхідно обирати теми, які є актуальними для підлітків і відповідають їхнім інтересам та життєвому досвіду.

Наприклад:

- обговорення екологічних проблем:
  - Забруднення навколишнього середовища:

    Як ми можемо зменшити використання пластику?

    Що кожен з нас може зробити для збереження планети?
  - Зміна клімату:

    Які наслідки глобального потепління для нашої планети та нашого майбутнього?

    Які є рішення для боротьби з цими змінами?
  - Відновлювані джерела енергії:

    Як сонячна та вітрова енергія можуть замінити традиційні джерела енергії?

    Чому це важливо?
- соціальних мереж:
  - Вплив соціальних мереж на самооцінку:

    Як соціальні мережі впливають на наше уявлення про себе?

    Чи можуть вони викликати почуття заздрості або депресії?
  - Інтернет-безпека:

    Які небезпеки можуть підстерігати підлітків в Інтернеті?

    Як захистити свої особисті дані та уникнути кібербулінгу?
  - Феномен інфлюенсерів:

    Хто такі інфлюенсери і чому вони мають такий великий вплив на молодь?

    Чи варто довіряти їхнім порадам?
- сучасних технологій:
  - Роль технологій у навчанні:

    Як новітні технології змінюють спосіб навчання?

    Які переваги та недоліки онлайн-освіти?
  - Віртуальна реальність та ігри:

    Як VR та відеоігри можуть бути використані для освіти та розваг? Чи є небезпека залежності від ігор?

- Штучний інтелект:

  Які можливості та виклики пов'язані з розвитком штучного інтелекту?

  Як AI може вплинути на ринок праці в майбутньому?

Вибір цих тем допомагає не лише залучити підлітків до дискусії, але й викликати у них емоційний відгук, спонукати до роздумів та висловлення власної думки. Обговорення таких питань сприяє розвитку критичного мислення, навичок аргументації та вміння вести дискусію. Це також допомагає молоді краще розуміти себе та світ навколо, формувати власну позицію з важливих питань.

Залучати теми, які викликають емоційний відгук і стимулюють до висловлення власної думки.

Рівень складності мови

Необхідно підбирати матеріал, який відповідає рівню володіння англійською мовою учнів. Це можуть бути:

- адаптовані тексти,
- статті з інтернету,
- відео
- або аудіоматеріали [24].

Необхідно включати нову лексику та граматичні структури, що відповідають темі дискусії, але не перевантажують учнів.

Різноманітність джерел

Необхідно використовувати різні джерела інформації:

- тексти,
- відео,
- подкасти,
- статті з газет і журналів.

Це допоможе учням ознайомитися з різними точками зору та стилями мовлення.

Включати автентичні матеріали, які відображають реальну мову та культуру носіїв мови.

Організація матеріалу:

Попередня підготовка

Необхідно розробити комплекс попередніх завдань для ознайомлення з темою, таких як:

- читання тексту,
- перегляд відео
- або прослуховування аудіоматеріалу.

Підготувати завдання для розширення словникового запасу та розуміння ключових концепцій, наприклад:

- глосарії,
- вправи на розуміння прочитаного/прослуханого.

Структура дискусії

Необхідно розділити дискусію на етапи:

- вступ,
- обговорення основних питань,
- заключні висновки.

Забезпечити чітке формулювання завдань на кожному етапі, наприклад:

- висловити свою думку,
- обґрунтувати її,
- поставити запитання,
- відповісти на запитання.

Ролі та обов'язки

Призначити учням різні ролі (модератор, доповідач, критик, експерт тощо) для забезпечення активної участі кожного в дискусії.

Забезпечити зміну ролей для розвитку різних мовленнєвих умінь і навичок.

Підтримка учнів

Підготувати картки з фразами-кліше для вираження:

- згоди/незгоди,
- запитання,
- уточнення,
- аргументації.

Використовувати наочні матеріали (схеми, таблиці, презентації), що допоможуть краще організувати та зрозуміти інформацію.

Рефлексія та зворотний зв'язок

Після завершення дискусії необхідно провести рефлексію:

- обговоріть, що вдалося,
- які труднощі виникли,
- що можна покращити.

Наддайте зворотний зв'язок кожному учаснику щодо їхньої участі, використання мови та аргументації.

Приклади тем для дискусій

- Ecology: "How can schools reduce their environmental impact?"
- Technology: "Do social media have a positive effect on teenagers?"
- Education: "Should high school students have more freedom in choosing subjects to study?"
- Society: "Should mandatory volunteer work be introduced for high school students?

Ефективне використання методу дискусії у навчанні англійської мови сприяє розвитку критичного мислення, уміння висловлювати та аргументувати власну думку, а також покращенню мовних навичок учнів [33].

Формування умінь англомовного говоріння старшокласників за допомогою методу дискусії потребує ретельного відбору та організації матеріалу для забезпечення ефективного навчального процесу. Важливо

вибирати теми, які актуальні та цікаві для підлітків, такі як екологічні проблеми, вплив соціальних мереж, сучасні технології. Матеріали повинні відповідати рівню володіння англійською мовою учнів і включати різноманітні джерела, такі як тексти, відео, подкасти, автентичні матеріали, що відображають реальну мову та культуру.

Організація дискусії повинна включати попередню підготовку з завданнями для розширення словникового запасу, чітку структуру дискусії з розподілом ролей та обов'язків для активної участі кожного учня, підтримку у вигляді карток з фразами-кліше та наочні матеріали. Після дискусії важливо проводити рефлексію та надавати зворотний зв'язок для подальшого вдосконалення навичок учнів. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, навичок аргументації та вміння вести дискусію, допомагаючи молоді краще розуміти себе та світ навколо.

2.2. Комплекс вправ для навчання дискусії

Існують різні методи ведення дискусій:

- «Мозковий штурм» – це ефективний метод колективного обговорення, під час якого учасники вільно висловлюють свої думки. За кілька хвилин можна зібрати велику кількість ідей, які стануть основою для вироблення найрозумнішого рішення.
- «Дерево рішень» – методика, яка використовується для аналізу ситуацій, допомагаючи зрозуміти причини, що призвели до прийняття важливого рішення в минулому.
- Дебати – учасники намагаються переконати інших у правильності свого підходу до вирішення проблеми.
- Дискусія у стилі телевізійного ток-шоу – ця форма поєднує переваги лекції та групової дискусії. Група з 3-5 осіб обговорює заздалегідь обрану тему перед аудиторією, яка потім долучається до

обговорення, висловлюючи свої думки або ставлячи запитання учасникам бесіди.

Важливим є також розуміння побудови мовленнєвої діяльності під час підготовки та проведення дискусії.

1. Підготовчий етап: вибір теми для обговорення, виконання вправ для активізації мовленнєвого матеріалу.
2. Проведення дискусії.
3. Підбиття підсумків дискусії.

Культура мовлення відіграє важливу роль у дискусії, слідом за логікою та організацією. Багато людей не завжди вміють дотримуватися елементарної культури мовлення під час суперечки. Це передбачає:

- використання дипломатичних і необразливих формулювань,
- здатність лаконічно висловлювати свою думку, уникаючи двозначних трактувань.

Недопустимо, щоб якась зі сторін використовувала силові методи ведення дискусії. Гучний голос не вирішує проблему і не сприяє найкращому розв'язанню суперечки. Під час дискусій слід уникати недозволених методів, таких як образи або натяки на негативні сторони один одного.

Для ефективного навчання дискусії на уроках англійської мови необхідно створити підсистему вправ, яка допоможе учням розвинути необхідні навички. Ця підсистема має включати вправи для розвитку лексичних і граматичних умінь, комунікативних стратегій та аналітичного мислення.

1. Вправи для розширення словникового запасу

Вправи на активізацію лексики:

Вправи на асоціації: учні записують слова, пов'язані з темою дискусії Наприклад:

Pollution (забруднення)

Recycling (вторинна переробка)

Sustainability (сталість)

Climate change (зміна клімату)

Renewable energy (відновлювальна енергія)

Environmental degradation (екологічне погіршення)

Лексичні поля: Учні групують слова за категоріями.

Наприклад:

Джерела забруднення (Sources of pollution):

- factory emissions (викиди заводу),
- vehicle exhaust (вихлопи транспорту),
- chemical waste (хімічні відходи).

Методи вторинної переробки (Methods of recycling):

- sorting (сортування),
- reusing (повторне використання),
- composting (компостування).

Ці вправи допомагають учням активізувати лексику та глибше зрозуміти тему екології, групуючи та асоціюючи слова за спільними характеристиками.

Заповнення пропусків: учні заповнюють пропуски в текстах відповідною лексикою.

Текст:

"The problem of _____ is becoming increasingly serious in our society. It's crucial that we find _____ solutions to combat this issue. One way to tackle it is through _____ efforts and promoting awareness among the population."

Учні заповнюють пропуски в тексті відповідною лексикою, пов'язаною з темою дискусії про екологію:

"The problem of pollution is becoming increasingly serious in our society. It's crucial that we find sustainable solutions to combat this issue. One way to tackle it is through recycling efforts and promoting awareness among the population."

Складання речень: учні складають речення з новими словами, що вводяться в контексті дискусії.

Учні отримують нові слова, які вводяться в контексті дискусії про екологію, і складають з ними речення:

Слова:

- renewable energy,
- biodiversity,
- conservation

Приклад речень:

- "Renewable energy sources like solar and wind power are essential for reducing our reliance on fossil fuels."
- "Biodiversity is crucial for maintaining ecological balance and ensuring the health of ecosystems."
- "Conservation efforts aim to protect endangered species and preserve natural habitats."

2. Вправи на граматичну правильність

Вправи на повторення граматичних структур:

Перетворення речень: учні перетворюють стверджувальні речення на запитальні або заперечні.

- Стверджувальне речення:
  "She recycles paper and plastic every week."
- Запитальне речення:
  "Does she recycle paper and plastic every week?"
- Заперечне речення:
  "She doesn't recycle paper and plastic every week."

Граматичні трансформації: учні змінюють час дієслова в реченнях (наприклад, з теперішнього на минулий).

- Речення у теперішньому часі: "

He studies environmental science at university."

- Речення у минулому часі:

"He studied environmental science at university."

Вправи на практику складних структур:

Заповнення пропусків з граматичними формами: учні заповнюють пропуски правильними граматичними формами.

Складання складних речень: учні складають речення, використовуючи підрядні речення та умовні конструкції.

3. Вправи для розвитку комунікативних стратегій

Вправи на вираження думок:

Фрази-кліше: учні вивчають та практикують фрази, що виражають згоду, незгоду, запитання, уточнення, наприклад:

- "I agree with you because...",
- "Could you clarify what you mean by...?".

Складання аргументів: учні складають списки аргументів «за» і «проти» з використанням нової лексики.

Рольові ігри:

Симуляції дискусій: учні грають ролі різних учасників дискусії, використовуючи підготовлені фрази та аргументи.

Дебати: учні об'єднуються у групи для проведення дебатів на задану тему, де кожна група захищає свою точку зору.

4. Вправи на розвиток аналітичного мислення

Вправи на аналіз текстів:

Читання з метою: учні читають тексти, шукаючи аргументи, факти, думки, що підлягають обговоренню.

Обговорення прочитаного: учні обговорюють зміст тексту, виділяючи ключові моменти та формулюючи свої питання.

Вправи на порівняння точок зору:

Порівняння позицій: учні порівнюють різні точки зору на одну проблему, визначають сильні та слабкі сторони кожної.

Складання діаграм: учні складають діаграми, що показують спільні та відмінні позиції різних точок зору.

5. Вправи для підготовки до дискусії

Вправи на планування:

Складання плану виступу: учні складають план свого виступу в дискусії, включаючи вступ, основні аргументи та висновки.

Прогнозування можливих запитань: учні прогнозують можливі запитання від опонентів та готують відповіді на них.

Вправи на тренування виступів:

Імпровізаційні виступи: учні тренуються у виступах на задану тему без попередньої підготовки, щоб розвинути вміння швидко реагувати.

Практика в парах: учні працюють в парах, задаючи один одному запитання та відповідаючи на них, щоб відпрацювати навички діалогу.

6. Вправи на рефлексію

Вправи на аналіз проведеної дискусії:

Самооцінка: учні заповнюють анкети або рефлексивні щоденники, де оцінюють свої успіхи та труднощі під час дискусії.

Групове обговорення: учні обговорюють у групах, що вдалося, що було складно, та як можна покращити свої вміння.

Вправи на отримання зворотного зв'язку:

Зворотний зв'язок від вчителя: вчитель надає індивідуальний зворотний зв'язок кожному учаснику, вказуючи на сильні сторони та аспекти, які потребують вдосконалення.

Взаємооцінка: учні оцінюють виступи один одного, надаючи конструктивну критику та підтримку.

Використання цієї підсистеми вправ дозволить забезпечити всебічну підготовку учнів до участі в дискусіях англійською мовою, сприяючи розвитку їхніх мовних та комунікативних навичок.

Розглянемо Правила спілкування під час дискусії

The Debaters' Rules:

- respect different opinions
- be tolerant of people with whom you disagree
- look at opposing viewpoint
- look for the issue you are going to debate
- express your arguments logically
- attack arguments, not a person be active and use good reasons *challenge others

CONVERSATION RULES

- Talk about things that will interest everyone.
- Keep to the topic.
- Do not say anything to hurt the feelings of someone present.
- Be polite.
- Do not begin to talk while someone else is talking,
- Say excuse me if you need to interrupt someone.
- Then wait for your turn. Do not talk too loudly.

Наведемо корисні фрази, які можуть бути використані під час дискусії:

Expressing opinions:

- I think/suppose.
- In my opinion...
- I must say that...
- I feel that…
- As far as I am concerned,…
- To my mind……..

Agreeing:

- Yes, that's right.
- I think so too.

- I (quite) agree.
- That's clear now.

Disagreeing:

- I'm afraid you are wrong.
- That's not right.
- Absolutely not.
- I disagree.

Asking for someone's opinion:

- Do you think that,..?
- What do you think about...?
- Do you agree that.,.?
- Why do you think that...?
- What is your opinion on ...?

Наведемо приклад дискусії на тему «Права тварин»

ANIMAL RIGHTS

Vocabulary: Find the "odd one out"

There may be more than one answer. Give your reasons.

A	B	C
cock fighting	dog fighting	bull fighting
a chase	a hunt	a race
civil rights	human rights	animal rights
country life	the urban environment	the countryside
to damage	to hurt	to injure
fatigue	tiredness	exhaustion
tranquillizers	antibiotics	growth hormones
to shoot	to slaughter	to kill

TEXT FOR READING

The British are said to be fond of animals. For many of them a dog or a cat is part of the family and must be well looked after.

Large sums of money are spent on veterinary bills and pet food. A trip to a supermarket will reveal whole aisles dedicated to our animal friends.

However, in the same supermarket, you can find battery chickens which have been factory farmed in cramped conditions and injected with antibiotics to contain disease, growth hormones to fatten them for market and tranquillizers to stop them from going mad.

Aware of the contradictions in their treatment of animals and the risks of mad cow disease, many British people are turning to vegetarian diets. Some have joined animal rights groups and have taken part in protests against the meat trade, especially the export of live animals for slaughter overseas.

Dialogue: read aloud in pairs

A: What do you think of fox-hunting?

B: I'm completely against it.

A: But if you worked on a farm and your chickens were killed by foxes, you'd think differently.

B: I doubt it. People who keep all those hounds and dress up in colourful costumes really enjoy killing foxes. Besides, it's such a cruel way to kill them.

A: Do you really think so? Once the first dog has caught up with the fox, death is fairly instant.

B: You seem to forget that the fox is already dying of exhaustion after a long chase. Then it's torn to pieces. If farmers really need to kill foxes, why don't they just shoot them? There'd be far less damage to the countryside without hunts.

A: But fox-hunting is part of country life. It's one of our traditions.

B: That's beside the point. Dog fighting and cock fighting were traditions and so was slavery before we became a more civilized society by making these things illegal.

Discussion questions

1. Many vegetarians believe that factory farming is a cruel and unnecessary practice and that our diets would be healthier if we ate less meat.
   Do you agree?
2. Animal rights protesters argue that the export of live animals for slaughter is uncivilized and should be prohibited under international law.
   Do you agree?
3. "Keeping animals in zoos and circuses to entertain human-beings is selfish and inhumane."
   Do you agree?
4. Bullfighting, fox-hunting and whale-hunting are part of some countries' traditions. Do you think that Spain, England and Japan have a right to continue these traditions?
5. "The British spend far too much money on household pets. They would do better to have fewer cats and dogs and to use the money to help poor and hungry people."
   What do you think?
6. Would you ever wear a fur coat?
7. Is it right to use animals for medical research or to test cosmetics? [24]

Наведемо приклад дискусії на тему EDUCATION IN GREAT BRITAIN

Vocabulary: Find the "odd one out"

There may be more than one answer. Give your reasons.

A	B	C
single sex	mixed	coeducational
compulsory	voluntary	optional
independent school	public school	state school
nursery	primary	secondary
grammar school	comprehensive school	non-selective school

streaming mixed ability grouping ability grouping

continuous assessment final examinations intelligence testing

TEXT FOR READING

In Britain, school is compulsory between the ages of five and sixteen. Primary education continues until the age of eleven. Pupils wishing to enter university usually finish their secondary education when they are eighteen. Other types of further education are available for those who want to learn a trade such as catering or specialize at an early stage. In recent years, the proportion of young people entering university has risen dramatically. The variety of degree courses on offer has also widened. It is now common for students entering fields such as nursing to be based at university

Educational terminology can be very confusing. For example, preparatory and public schools are fee-paying and both belong to the independent or private sector. Middle schools, which fall between primary and secondary education, are part of the state system, but do not exist in all parts of Britain. Most state secondary schools are "comprehensives" and are non-selective. However, in some towns, institutions known as grammar schools operate selectively. Children are tested at the age of eleven and the bright ones are creamed off. Many parents argue that grammar schools should be abolished to allow equality of opportunity for all children. Others insist that a fast track is needed for gifted pupils and that diversity means more freedom of choice.

Dialogue: read aloud in pairs

A: What kind of education would you choose for your child?

B: For a start, it would have to be a mixed school and not a boarding establishment.

A: What have you got against single sex schools?

B: Clearly, a coeducational environment promotes understanding between boys and girls. It's far more natural.

A: Don't you think they distract one another when they become teenagers?

B: Well, maybe they do, but they've got to learn to live together. I'm against all forms of segregation.

A: How about boarding schools? Don't they teach children how to live together? I'd have thought they'd be very useful for children without brothers and sisters.

B: But "only children" can still find friends in their neighbourhoods or local day schools. Why have we got to create large institutional families? If people decide to have children, then they should value family life.

A: Would you prefer your child to be educated privately or by the state?

B: To be honest, that's a very difficult question, because if the state schools in my town were very bad, then I might be tempted to pay private fees. I hope that wouldn't be necessary.

A: Would you consider sending your child to a grammar school?

B: Again, that depends on the alternatives. I prefer the comprehensive system, but I wouldn't want my child to be in mixed ability classes for all subjects. There'd have to be some form of streaming.

A: What's wrong with mixed ability teaching?

B: The reality is that people learn subjects such as languages and mathematics at different speeds. It's a nonsense to keep everybody at the same level regardless of their progress.

Discussion questions : ask and answer

1. Would you prefer to send your child to a mixed or single sex school?
2. Is day school always a better alternative to boarding school?
3. Should rich people be permitted to buy educational advantages by sending their children to private schools or should all schools be run by the state?
4. Do you prefer a system where children are put in fast and slow streams or is it better to create mixed ability classes?
5. Which system do you favour for measuring children’s progress - final examinations or continuous assessment?
6. Do the "three Rs" (Reading, Writing and Arithmetic) make up the most important part of the school curriculum? [24]

Отже, створення підсистеми вправ для ефективного навчання дискусій на уроках англійської мови є критичним етапом у розвитку необхідних навичок учнів. Ця підсистема має включати різноманітні вправи для розвитку лексичних і граматичних умінь, комунікативних стратегій та аналітичного мислення. Перш за все, вправи для розширення словникового запасу допомагають учням активізувати лексику та глибше зрозуміти обговорювану тему. Вони дозволяють учням асоціювати слова з конкретними поняттями, групувати їх за категоріями та використовувати у контексті, що сприяє кращому засвоєнню та застосуванню нових слів.

Подальше використання граматичних вправ сприяє вдосконаленню мовних навичок учнів, дозволяючи їм вільно володіти різними граматичними структурами та трансформувати речення залежно від ситуації.

Комунікативні стратегії, такі як використання фраз-кліше, складання аргументів та проведення рольових ігор, допомагають учням висловлювати свої думки та позиції з використанням англійської мови, а також розвивають навички взаємодії та обговорення.

Нарешті, вправи на розвиток аналітичного мислення сприяють формуванню критичного мислення та вмінню аналізувати різні точки зору, що є важливим у навчанні дискусій. У цілому, використання цієї підсистеми вправ на уроках англійської мови дозволить забезпечити всебічну підготовку учнів до участі в дискусіях, розвинути їхні мовні та комунікативні навички, а також сприятиме їхньому загальному академічному зростанню.

2.3. Аналіз уроку з використанням розробленої підсистеми вправ

Формування умінь англомовного говоріння старшокласників з використанням методу дискусії.

Клас: 10

Тривалість уроку: 45 хвилин

Мета:

- Розвинути навички англомовного говоріння через обговорення актуальних тем.
- Сприяти формуванню критичного мислення та аргументації.
- Розширити словниковий запас учнів, пов'язаний з темою екології.
- Підвищити впевненість учнів у використанні англійської мови під час дискусії.

Обладнання:

- Картки зі словами та фразами
- Проектор для презентації
- Роздаткові матеріали з текстами та вправами
- Фліпчарт або дошка

Хід уроку:

1. Організаційний момент
   Привітання.
   Перевірка готовності учнів до уроку.
2. Вступна частина

Мета уроку: Today we will discuss the topic of ecology using the discussion method. Our task is to develop English speaking skills.

Активізація лексики: Учитель показує на екрані ключові слова та фрази, які будуть використовуватися під час дискусії.

Коротке пояснення значення кожного слова.

- Pollution

Explanation: The presence of harmful or poisonous substances in the environment that damage the surroundings and human health.

- Recycling

Explanation: The process of converting waste materials into new materials or products for reuse, helping to reduce pollution and conserve resources.

- Sustainability

Explanation: An approach to using resources in a way that ensures their availability for future generations. It includes economic, environmental, and social aspects.

- Renewable energy

Explanation: Energy obtained from natural sources that are constantly replenished, such as sunlight, wind, water, and biomass. It does not deplete natural resources.

- Climate change

Explanation: Long-term changes in temperature and weather patterns on Earth, which can be caused by natural processes as well as human activities, particularly the emission of greenhouse gases.

- Environmental degradation

Explanation: The deterioration of the environment through the depletion of natural resources, pollution, and other harmful activities.

- Biodiversity

Explanation: The variety of living organisms in all ecosystems on Earth, including species diversity, genetic diversity, and ecosystem diversity.

- Conservation

Explanation: The protection and rational use of natural resources to prevent their depletion, preserving species and natural habitats.

- Carbon footprint

Explanation: The total amount of greenhouse gas emissions caused by an individual, organization, event, or product, measured in units of carbon dioxide equivalent.

- Ecosystem

Explanation: A system that includes all living organisms and their environment, the interactions between them, and physical components (water, soil, air).

- Greenhouse gases

Explanation: Gases that trap heat in Earth's atmosphere, contributing to the greenhouse effect and global warming. The main greenhouse gases include carbon dioxide, methane, and nitrous oxide.

- Deforestation

Explanation: The destruction or significant reduction of forest areas, leading to loss of biodiversity and worsening climate conditions.

- Urbanization

Explanation: The process of increasing urban population and expanding urban areas, which can lead to increased pollution and loss of natural habitats.

- Ozone layer

Explanation: A layer of ozone in the stratosphere that protects Earth from harmful ultraviolet radiation from the sun. Its depletion can lead to higher rates of skin cancer and other health problems.

- Sustainable development

Explanation: Development that meets the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs. It includes economic, social, and environmental aspects.

3. Основна частина

А. Вправи для розширення словникового запасу

Асоціації

Учні працюють у парах. Кожна пара отримує картку з одним із ключових слів (наприклад, pollution). Завдання: за 2 хвилини записати якомога більше слів, асоційованих із цим словом.

Після завершення часу, кожна пара ділиться своїми асоціаціями з класом.

Лексичні поля

Учні поділяються на групи по 3-4 особи. Кожна група отримує категорію і має скласти список відповідних слів.

Sources of Pollution, наприклад:

- Factory emissions,
- Vehicle exhaust,
- Chemical waste,
- Industrial waste,
- Agricultural runoff,
- Plastic waste.

Methods of Recycling, наприклад:

- Sorting,
- Reusing,
- Composting,
- Upcycling,
- Paper recycling,
- Metal recycling.

Types of Renewable Energy, наприклад:

- Solar energy,
- Wind energy,
- Hydropower,
- Biomass energy,
- Geothermal energy,
- Tidal energy.

Environmental Problems, наприклад:

- Deforestation,
- Air pollution,
- Water pollution,
- Soil erosion,
- Loss of biodiversity,
- Climate change

Conservation Efforts, наприклад:

- Wildlife protection,
- Habitat restoration,
- Sustainable agriculture,
- Afforestation,
- Water conservation,
- Energy conservation.

Climate Change Effects, наприклад:

- Rising sea levels,
- Increased temperatures,
- Extreme weather events,
- Melting glaciers,
- Ocean acidification,
- Habitat loss.

Ways to Reduce Carbon Footprint, наприклад:

- Using public transportation,
- Carpooling,
- Energy-efficient appliances,
- Reducing meat consumption,
- Planting trees,
- Recycling and reusing.

Benefits of Biodiversity, наприклад:

- Ecosystem stability,
- Source of medicines,
- Agricultural diversity,
- Water purification,
- Pollination of crops,
- Climate regulation.

Представлення результатів групами.

Б. Вправи на граматичну правильність

Перетворення речень

Учитель дає учням кілька стверджувальних речень, пов’язаних з темою екології. Завдання: перетворити їх на запитальні та заперечні.

She recycles paper and plastic every week.

Interrogative: Does she recycle paper and plastic every week?

Negative: She doesn't recycle paper and plastic every week.

They are planting trees in the local park.

Interrogative: Are they planting trees in the local park?

Negative: They are not planting trees in the local park.

The company uses renewable energy sources.

Interrogative: Does the company use renewable energy sources?

Negative: The company does not use renewable energy sources.

We need to reduce our carbon footprint.

Interrogative: Do we need to reduce our carbon footprint?

Negative: We do not need to reduce our carbon footprint.

Climate change affects global weather patterns.

Interrogative: Does climate change affect global weather patterns?

Negative: Climate change does not affect global weather patterns.

He studies environmental science at university.

Interrogative: Does he study environmental science at university?

Negative: He does not study environmental science at university.

Factories emit a lot of greenhouse gases.

Interrogative: Do factories emit a lot of greenhouse gases?

Negative: Factories do not emit a lot of greenhouse gases.

Conservation efforts are important for biodiversity.

Interrogative: Are conservation efforts important for biodiversity?

Negative: Conservation efforts are not important for biodiversity.

They implement recycling programs in schools.

Interrogative: Do they implement recycling programs in schools?

Negative: They do not implement recycling programs in schools.

Renewable energy sources help to reduce pollution.

Interrogative: Do renewable energy sources help to reduce pollution?

Negative: Renewable energy sources do not help to reduce pollution.

Граматичні трансформації

Учні отримують картки з реченнями в теперішньому часі. Завдання: змінити ці речення на минулий час.

They were planting trees in the local park.

The company uses renewable energy sources.

The company used renewable energy sources.

We need to reduce our carbon footprint.

We needed to reduce our carbon footprint.

Climate change affects global weather patterns.

Climate change affected global weather patterns.

He studies environmental science at university.

He studied environmental science at university.

Factories emit a lot of greenhouse gases.

Factories emitted a lot of greenhouse gases.

Conservation efforts are important for biodiversity.

Conservation efforts were important for biodiversity.

They implement recycling programs in schools.

They implemented recycling programs in schools.

Renewable energy sources help to reduce pollution.

Renewable energy sources helped to reduce pollution.

В. Вправи для розвитку комунікативних стратегій

Фрази-кліше

Учитель роздає учням картки з фразами, що виражають згоду, незгоду, запитання, уточнення. Учні працюють у парах, використовуючи ці фрази для обговорення проблеми забруднення.

Приклад:

- "I agree with you because...",
- "Could you clarify what you mean by...?"

Складання аргументів

Учні об’єднуються в дві групи. Одна група збирає аргументи «за» вторинну переробку, інша – «проти». Кожна група використовує нову лексику та фрази-кліше для складання своїх аргументів.

Г. Рольові ігри

Симуляція дискусії

Учні поділяються на групи по 4-5 осіб. Кожна група отримує ролі. Завдання: провести коротку дискусію на тему забруднення та можливих рішень.

Roles:

Representative of an Environmental Organization: Advocates for environmental protection measures, promotes sustainable practices, and suggests solutions to reduce pollution.

Factory Owner: Presents the challenges faced by industries in adopting eco-friendly practices, discusses the economic implications, and proposes strategies for balancing profitability with environmental responsibility.

Local Resident: Shares firsthand experiences of pollution impacts on the community, expresses concerns about health and quality of life issues, and suggests measures for minimizing pollution at the local level.

Government Official: Discusses policies and regulations related to pollution control, outlines government initiatives for environmental protection, and addresses the role of legislation in combating pollution.

Scientist/Expert: Provides scientific insights into the causes and effects of pollution, presents research findings on environmental degradation, and offers expert opinions on effective solutions and technologies.

Discussion Topics:

Sources of Pollution: Identifying major sources of pollution in the community or region.

Impact of Pollution: Discussing the environmental, social, and economic consequences of pollution on the community and ecosystem.

Possible Solutions: Brainstorming and evaluating potential strategies for reducing pollution, such as implementing recycling programs, transitioning to renewable energy sources, enforcing stricter regulations, and promoting public awareness and education.

Collaborative Efforts: Exploring opportunities for collaboration between different stakeholders, including government agencies, industries, environmental organizations, and local residents, to address pollution collectively.

Long-term Sustainability: Considering the importance of long-term sustainability and discussing measures to ensure the protection of the environment for future generations.

Учитель надає картки з основними аргументами для кожної ролі, щоб допомогти учням підготуватися.

4. Заключна частина

Рефлексія та зворотний зв’язок

Учні заповнюють анкети, де вони оцінюють свої успіхи та труднощі під час дискусії.

Коротке обговорення в групах, що вдалося, що було складно, та як можна покращити свої вміння.

Підведення підсумків уроку

Учитель підсумовує ключові моменти уроку, акцентуючи на важливості обговорення екологічних проблем та використання англійської мови в реальних ситуаціях.

Домашнє завдання: підготувати коротку письмову доповідь на тему " How can I contribute to improving the environment? ".

Таким чином, фрагмент уроку допоможе учням 10 класу розвинути навички англомовного говоріння, використовуючи метод дискусії, а також сприятиме розширенню їхнього лексичного запасу та граматичної правильності.

Мета уроку досягається завдяки різноманітним вправам та активностям, спрямованим на розвиток мовних навичок, критичного мислення та аргументації. Використання карток зі словами та фразами, а також проектора для презентацій сприяє активізації лексичного апарату учнів і створює комфортну атмосферу для спілкування.

Особливу увагу варто звернути на організацію вправ для розширення словникового запасу та граматичної правильності, що дозволяє учням поглибити свої знання та вміння в цих аспектах мови. Вправи на розвиток комунікативних стратегій, такі як використання фраз-кліше та складання аргументів, сприяють активному участю учнів у дискусії та розвитку їхніх навичок обговорення проблем.

Симуляція дискусії у форматі рольової гри є важливим кроком у використанні мови у реальних ситуаціях. Вона дозволяє учням відчути себе у ролі активних учасників англомовної спільноти та застосувати отримані знання на практиці. Завершальна частина уроку, що включає рефлексію та зворотний зв’язок, сприяє усвідомленню успіхів та труднощів, з якими зіткнулися учні під час дискусії. Це дає змогу визначити напрямки для подальшого вдосконалення їхніх мовних навичок.

Загальною метою уроку є не лише розвиток вмінь англомовного спілкування, а й підвищення обізнаності учнів з екологічними проблемами.

Такий підхід допомагає створити свідомих та відповідальних громадян, готових приймати активну участь у вирішенні екологічних проблем сучасного світу.

Висновки до розділу 2

Формування умінь англомовного говоріння старшокласників за допомогою методу дискусії потребує ретельного відбору та організації матеріалу для забезпечення ефективного навчального процесу. Важливо вибирати теми, які актуальні та цікаві для підлітків, такі як екологічні проблеми, вплив соціальних мереж, сучасні технології. Матеріали повинні відповідати рівню володіння англійською мовою учнів і включати різноманітні джерела, такі як тексти, відео, подкасти, автентичні матеріали, що відображають реальну мову та культуру. Організація дискусії повинна включати попередню підготовку з завданнями для розширення словникового запасу, чітку структуру дискусії з розподілом ролей та обов'язків для активної участі кожного учня, підтримку у вигляді карток з фразами-кліше та наочні матеріали. Після дискусії важливо проводити рефлексію та надавати зворотний зв'язок для подальшого вдосконалення навичок учнів. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, навичок аргументації та вміння вести дискусію, допомагаючи молоді краще розуміти себе та світ навколо.

Отже, створення підсистеми вправ для ефективного навчання дискусій на уроках англійської мови є критичним етапом у розвитку необхідних навичок учнів. Ця підсистема має включати різноманітні вправи для розвитку лексичних і граматичних умінь, комунікативних стратегій та аналітичного мислення. Перш за все, вправи для розширення словникового запасу допомагають учням активізувати лексику та глибше зрозуміти обговорювану тему. Вони дозволяють учням асоціювати слова з конкретними поняттями, групувати їх за категоріями та використовувати у контексті, що сприяє кращому засвоєнню та застосуванню нових слів.

Подальше використання граматичних вправ сприяє вдосконаленню мовних навичок учнів, дозволяючи їм вільно володіти різними граматичними структурами та трансформувати речення залежно від ситуації.

Комунікативні стратегії, такі як використання фраз-кліше, складання аргументів та проведення рольових ігор, допомагають учням висловлювати свої думки та позиції з використанням англійської мови, а також розвивають навички взаємодії та обговорення.

Нарешті, вправи на розвиток аналітичного мислення сприяють формуванню критичного мислення та вмінню аналізувати різні точки зору, що є важливим у навчанні дискусій. У цілому, використання цієї підсистеми вправ на уроках англійської мови дозволить забезпечити всебічну підготовку учнів до участі в дискусіях, розвинути їхні мовні та комунікативні навички, а також сприятиме їхньому загальному академічному зростанню.

Таким чином, фрагмент уроку допоможе учням 10 класу розвинути навички англомовного говоріння, використовуючи метод дискусії, а також сприятиме розширенню їхнього лексичного запасу та граматичної правильності.

Мета уроку досягається завдяки різноманітним вправам та активностям, спрямованим на розвиток мовних навичок, критичного мислення та аргументації. Використання карток зі словами та фразами, а також проектора для презентацій сприяє активізації лексичного апарату учнів і створює комфортну атмосферу для спілкування.

Особливу увагу варто звернути на організацію вправ для розширення словникового запасу та граматичної правильності, що дозволяє учням поглибити свої знання та вміння в цих аспектах мови. Вправи на розвиток комунікативних стратегій, такі як використання фраз-кліше та складання аргументів, сприяють активному участю учнів у дискусії та розвитку їхніх навичок обговорення проблем.

Симуляція дискусії у форматі рольової гри є важливим кроком у використанні мови у реальних ситуаціях. Вона дозволяє учням відчути себе у

ролі активних учасників англомовної спільноти та застосувати отримані знання на практиці. Завершальна частина уроку, що включає рефлексію та зворотний зв’язок, сприяє усвідомленню успіхів та труднощів, з якими зіткнулися учні під час дискусії. Це дає змогу визначити напрямки для подальшого вдосконалення їхніх мовних навичок.

Загальною метою уроку є не лише розвиток вмінь англомовного спілкування, а й підвищення обізнаності учнів з екологічними проблемами. Такий підхід допомагає створити свідомих та відповідальних громадян, готових приймати активну участь у вирішенні екологічних проблем сучасного світу.

ВИСНОВКИ

Отже, аналізуючи вітчизняну та зарубіжну літературу, можна зробити висновок про складність комунікативної компетенції в навчанні іноземним мовам та необхідність нових підходів до її вивчення. Багато вчених погоджуються, що в структурі іншомовної комунікативної компетенції ключові складові включають мовну, соціокультурну, соціолінгвістичну, прагматичну, стратегічну та професійну субкомпетенції.

Визначають три основні складові комунікативної компетенції: лінгвістичний компонент – це знання системи мови та вміння користуватися її лексично-граматичними та фонетичними засобами для спілкування; прагматичний компонент – включає знання, навички та вміння, які дозволяють розуміти та створювати висловлювання відповідно до конкретної комунікативної ситуації та мовного завдання; соціолінгвістичний компонент – це знання, навички та вміння, які дозволяють ефективно спілкуватися з носіями мови відповідно до культурних особливостей їхнього лінгвосоціуму.

Іншомовну комунікативну компетентність можна розглядати на різних рівнях – лінгвістичному, мовному та професійному, кожен з яких містить певні компоненти, такі як лексичний, граматичний і фонетичний на лінгвістичному рівні; дискурсивний і стратегічний на мовному рівні; та міждисциплінарне застосування мовних навичок на професійному рівні. Крім того, складовими комунікативної компетентності є лінгвістична, соціолінгвістична, дискурсивна, соціокультурна, соціальна, стратегічна, предметна та професійна компетенції, кожна з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної комунікації.

В цілому, міжкультурна дискусія вимагає від учасників гнучкості, толерантності і готовності до взаєморозуміння, що дозволяє створити плідну обстановку для обміну ідеями та розуміння різноманітності культурного світу.

У сучасному світі людина все частіше стикається з необхідністю взаємодії з різними культурами. Це вимагає від неї розуміння та поваги до чужих культур, а також уміння досягати згоди у вирішенні важливих питань. Міжкультурна комунікативна компетенція є об'єктивною необхідністю для

сучасної людини, оскільки вона забезпечує інформаційний обмін між культурами, дозволяє накопичувати і передавати соціокультурний досвід, а також сприяє координації спільної діяльності, трансляції ідей, знань і цінностей.

Однак, навіть при постійному розширенні міжкультурних контактів, досягти згоди не завжди вдається через розбіжності у позиціях і культурних традиціях, звичаях та інтерпретації подій. Міжкультурна комунікація має свої особливості, які включають міжкультурну чутливість, відкритість до іншомовних поглядів, ефективну комунікацію, толерантність до відмінностей, врахування контексту та взаємне навчання.

Таким чином, у юнацькому віці домінують прагнення до змін видів діяльності на фоні зростаючого потенціалу розумових здібностей. Старшокласник розвиває здатність оволодівати високим рівнем теоретичного мислення. Слід прийняти до уваги, що теоретичне мислення в даному віці тісно пов'язане з конкретними розумовими операціями. Інтелектуальна активність може мати не лише зовнішню, але й внутрішню форму. Престижність бути успішними мотивує діяльність учнів на уроках іноземної мови в процесі вивчення та засвоєння мовного матеріалу. Бажання передати внутрішню форму інтелектуальної активності через зовнішню стимулює розумову діяльність учнів і спрямовує її на засвоєння функціональних особливостей зразків мовлення з метою вираження спрямованості думок у часі та просторі.

Бурхливий розвиток та криза підліткового віку зумовлюють появу психологічних новоутворень, центральним з яких є самосвідомість. Іншим новоутворенням є відчуття дорослості. Це проявляється не у вигляді наслідування (як було в дошкільному та молодшому шкільному дитинстві), а в приналежності до світу дорослих – постійному намаганні зайняти місце дорослого в системі реальних стосунків між людьми. Звичайно дорослість підлітків є суб'єктивною, проявляється вона в емансипації від батьків, новому ставленні до навчання, у романтичних стосунках з однолітками іншої статі, у зовнішньому вигляді й манері одягатися.

Старшокласник поєднує в собі риси підлітка та ознаки юнацького віку. В ньому діалектично об'єднується ще не втрачена дитячість з проявами дорослості. У старшокласника вже складаються певні принципи поведінки, формується образ власного «Я», свої ціннісні орієнтації. Чітко проявляється диференціація інтересів. Ставлення до дисциплін стає більш вибірковим.

Формування умінь англомовного говоріння старшокласників за допомогою методу дискусії потребує ретельного відбору та організації матеріалу для забезпечення ефективного навчального процесу. Важливо вибирати теми, які актуальні та цікаві для підлітків, такі як екологічні проблеми, вплив соціальних мереж, сучасні технології. Матеріали повинні відповідати рівню володіння англійською мовою учнів і включати різноманітні джерела, такі як тексти, відео, подкасти, автентичні матеріали, що відображають реальну мову та культуру. Організація дискусії повинна включати попередню підготовку з завданнями для розширення словникового запасу, чітку структуру дискусії з розподілом ролей та обов'язків для активної участі кожного учня, підтримку у вигляді карток з фразами-кліше та наочні матеріали. Після дискусії важливо проводити рефлексію та надавати зворотний зв'язок для подальшого вдосконалення навичок учнів. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, навичок аргументації та вміння вести дискусію, допомагаючи молоді краще розуміти себе та світ навколо.

Отже, створення підсистеми вправ для ефективного навчання дискусій на уроках англійської мови є критичним етапом у розвитку необхідних навичок учнів. Ця підсистема має включати різноманітні вправи для розвитку лексичних і граматичних умінь, комунікативних стратегій та аналітичного мислення. Перш за все, вправи для розширення словникового запасу допомагають учням активізувати лексику та глибше зрозуміти обговорювану тему. Вони дозволяють учням асоціювати слова з конкретними поняттями, групувати їх за категоріями та використовувати у контексті, що сприяє кращому засвоєнню та застосуванню нових слів.

Подальше використання граматичних вправ сприяє вдосконаленню мовних навичок учнів, дозволяючи їм вільно володіти різними граматичними структурами та трансформувати речення залежно від ситуації.

Комунікативні стратегії, такі як використання фраз-кліше, складання аргументів та проведення рольових ігор, допомагають учням висловлювати свої думки та позиції з використанням англійської мови, а також розвивають навички взаємодії та обговорення.

Нарешті, вправи на розвиток аналітичного мислення сприяють формуванню критичного мислення та вмінню аналізувати різні точки зору, що є важливим у навчанні дискусій. У цілому, використання цієї підсистеми вправ на уроках англійської мови дозволить забезпечити всебічну підготовку учнів до участі в дискусіях, розвинути їхні мовні та комунікативні навички, а також сприятиме їхньому загальному академічному зростанню.

Таким чином, фрагмент уроку допоможе учням 10 класу розвинути навички англомовного говоріння, використовуючи метод дискусії, а також сприятиме розширенню їхнього лексичного запасу та граматичної правильності.

Мета уроку досягається завдяки різноманітним вправам та активностям, спрямованим на розвиток мовних навичок, критичного мислення та аргументації. Використання карток зі словами та фразами, а також проектора для презентацій сприяє активізації лексичного апарату учнів і створює комфортну атмосферу для спілкування.

Особливу увагу варто звернути на організацію вправ для розширення словникового запасу та граматичної правильності, що дозволяє учням поглибити свої знання та вміння в цих аспектах мови. Вправи на розвиток комунікативних стратегій, такі як використання фраз-кліше та складання аргументів, сприяють активному участю учнів у дискусії та розвитку їхніх навичок обговорення проблем.

Симуляція дискусії у форматі рольової гри є важливим кроком у використанні мови у реальних ситуаціях. Вона дозволяє учням відчути себе у

ролі активних учасників англомовної спільноти та застосувати отримані знання на практиці. Завершальна частина уроку, що включає рефлексію та зворотний зв’язок, сприяє усвідомленню успіхів та труднощів, з якими зіткнулися учні під час дискусії. Це дає змогу визначити напрямки для подальшого вдосконалення їхніх мовних навичок.

Загальною метою уроку є не лише розвиток вмінь англомовного спілкування, а й підвищення обізнаності учнів з екологічними проблемами. Такий підхід допомагає створити свідомих та відповідальних громадян, готових приймати активну участь у вирішенні екологічних проблем сучасного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбакова О. О. Формування міжкультурної компетентності фахівців в США. «Modern science and practice»: The VII International Science Conference (March 26–27, 2021, Boston, USA). USA: Boston, 2021. P. 61-62.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ, 2004. 344 с.
3. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлективний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарука. Київ : К.І.С., 2004. С. 47–52.
4. Борзенко О. Розвиток комунікативних здібностей та формування іншомовної комунікації при викладанні іноземної мови. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2017. Вип. 165. С. 453–458.
5. Будник О. Б. Психологічні особливості екологічного мислення та їх вираховування у господарському вихованні школярів: збірник наукових праць: філологія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ. 1998. Ч. 1. С. 58 – 65.
6. Булах І. С. Психологічні основи особистісного зростання підлітків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія”. К., 2004. 42 с.
7. Бурченя О. Роль інтерактивних технологій у навчальному процесі. Нова педагогічна думка. 2009. № 2. С. 21–28.
8. Владимирова В. І. Культурологічний аспект у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням студентам іноземцям. Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. Полтава, 2019. С. 32–35.

9. Владимирова В. І. Проблеми і перспективи професійно-особистісного самовизначення майбутнього фахівця в сучасних соціокультурних умовах. Актуальні проблеми сучасної медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. Полтава, 2019. С. 39–41.
10. Галкіна В. Д. Зміст і структура іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління. Вісник Національного університету оборони України. 2014. № 4 (41). С. 24–29.
11. Дембицька Н.М. Психологія економічної соціалізації школяра : монографія. Київ: видавець Позднишев. 2020. 385 с.
12. Дембицька Н.М., Зубіашвілі І.К., Лавренко О.В., Мельничук Т.І. Соціальнопсихологічне забезпечення економічної соціалізації молоді: монографія / за ред. Н. М. Дембицької. Київ. 2018. 346 с. С. 26-27.
13. Докторович М.О. Формування соціальної компетентності старшого підлітка з неповної сім'ї : дис... канд. пед. наук: 13.00.05. Інститут проблем виховання АПН України. К., 2007. 208 с.
14. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурного діалогу. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2017. 72 с.
15. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурної комунікації: методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» першого (бакалаврського) рівня. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 29 с.
16. Зарицька В.В. Соціально-психологічні чинники розвитку емоційного інтелекту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. №2. С. 19-22.
17. Зеліковська О. О. Формування міжкультурної компетентності студентів ІТ-спеціальностей: сучасний вимір. Науковий вісник

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. 2018. С. 129–135.

18. Калюжна І.П. Теоретичний аналіз психологічних чинників професійного самовизначення старшокласників. Тематичний випуск вісника Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету «Вища освіта в Україні в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». 2017. Випуск 37-1. Том VI (74). С. 350-360.
19. Кокун О.М. Особливості професійного самовизначення юнаків на етапі оптації. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2009. № 6 (8).
20. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. URL: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kuchta.php
21. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. К.: Академія, 2012. 288 с
22. Марчук С.В. Теоретичний аналіз поняття емоційного інтелекту в психології. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Серія «ПСИХОЛОГІЯ». Випуск 3. С. 20-23.
23. Масалова С. В. Використання аутентичних відеоматеріалів при навчання іноземній мові. Молодий учений, 2015 р. №15. С. 46–48.
24. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: Мова і спеціальність: актуальні проблеми навчання іноземців у закладі вищої освіти: збірник матеріалів III Міжнародної науково-методичної конференції, Харків 14-15 травня 2020 р. / Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет радіоелектроніки, Ленкоранський державний університет. Харків: ХНУРЕ, 2020. 534 с.

25. Микитенко Н. О. Теоретичні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 383 с.
26. Музика О.Л. Психологічні особливості ціннісного самовизначення старшокласників із ознаками обдарованості. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ-Житомир, 2020. Т. VI: Психологія обдарованості. Випуск 17. С. 33-46
27. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. Іноземні мови. 2010. № 2. С. 11-17.
28. Овчарук О. В. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. К. : „К.І.С.”, 2003. 296 с.
29. Павленко О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Дніпропетровськ, 2005. 20 с.
30. Павліщева Я.О. Лексичний підхід у вивченні англійської мови в юридичних закладах вищої освіти. Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференція з міжнародною участю. 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua
31. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей. К. : Ленвіт, 2011. 256 с.
32. Пригодій М. А. Визначення теоретичних аспектів змісту комунікаційної компетентності сучасного фахівця. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів : ЧНПУ, 2014. Вип. 117. С. 183-185.
33. Редько В. Г. Компетентнісна парадигма змісту навчання іншомовного спілкування в сучасних гімназіях. Information, its impact on social and

technical progresses: Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference. Haifa: International Science Group. 2020. С. 31–32.

34. Рись Л. Ф., Пасик Л. А. Форми та методи міжкультурного тренінгового навчання. Нова філологія. 2020. № 80. Т. ІІ. С. 175–181.
35. Ролінський В. Вікові, гендерні та індивідуальні особливості проявів насильства у поведінці неповнолітніх. Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. Чернівці : Вид-тво Рута, 2005. Вип. 224. С. 15–17.
36. Салащенко Г. Визначення особливостей сприйняття часу з метою підвищення ефективності процесу міжкультурної комунікації. Правовий часопис Донбасу. 2020. № 4 (73). С. 182-188.
37. Сидорчук М.С. Соціально-педагогічні умови самоактуалізації старших підлітків у центрах соціально-психологічної реабілітації : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка». К., 2016. 21 с.
38. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту в ранній юності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія”. К., 2002. – 42 с
39. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / за ред. А. Й. Капської. К. : ДЦССМ, 2000. 264 с.
40. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за ред. І.Д. Звєрєвої. К. : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
41. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів. Вісник Львівського університету. Серія: Педагогічна 2008. Вип. 24. С. 53–63.
42. Федоренко Ю., Федоренко. Н. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування. Рідна школа. 2002. № 1 (864). С. 63–65.
43. Чередніченко В. А., Чередніченко Г. А. Сутність і структура іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх

інженерів-технологів харчової промисловості. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2018. Вип. 58/59. С. 489–495.

44. Чернюк Т. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетентності фахівця з фізичної культури і спорту. Витоки педагогічної майстерності. 2017. Вип. 19. С. 358–365.
45. Шмідт Ю. О. Місце іншомовної комунікативної компетентності в системі підготовки військових фахівців. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2011. Вип. 90. С. 112-116.